

РАВНОСМЕТКАТА ОТ КОЛЕДНИЯ ПАНАИР НА КНИГАТА ИЛИ „КАКВО И КОЛКО ЧЕТЕ БЪЛГАРИНЪТ“?

Ася Митева

Коледният панаир на книгата, състоял се между 15 и 19 декември 2004 г., се проведе в централната сграда на НДК, на 7-ия етаж, в зала 3 и прилежащото към нея фоайе, на площ от 700 кв.м. Организатори бяха – Асоциация „Българска книга“, Национален център за книгата и Национален дворец на културата. В панаира участваха 145 издателства, книгоразпространители и рекламни агенции. Традиционно присъстваха чрез своите български представителства прочути издателства като: „Лонгман“, „Оксфорд център“, „Кембридж Юниверсити Прес“, „Макмилан“ и „ПОНС – България“.

По време на панаира бяха представени над 50 нови книги, между тях повече от 20 с български автори, сред които: Галина Николова, Иван Христов, Любомир Милчев, Мария Станкова, Мира Душкова, Петър Софрониев, Петър Чухов, Христо Карастоянов и др.

За последните 10 години броят на младите хора, които не четат, се е увеличил с 15% – тези негативни резултати за културното равнище на нацията и съответно за състоянието на пазара на книги са въз основа на проведеното през ноември национално представително социологическо изследване на агенция „АССА – М“. То бе поръчано от Асоциация „Българска книга“ и Националният център за книгата към Министерството на културата. Обобщението, което може да се направи е, че 41% (което е почти половината от населението на България) не чете изобщо. През последните три месеца не са си купували книги 40%. От четящите 72% си набавят жела-

ните книги от приятели, което само по себе си говори за материалните затруднения на хората. Като редовни читатели се самоопределят само 22% от българите. Сравнението с друго подобно изследване, направено през 1994 г., дава основание да твърдим, че у нас има трайна тенденция към намаляване на читателската аудитория. Особено обезпокояващо е 10% намаляване за този период на редовно четящите млади хора (от 16 до 29 г.) и нарастването на броя на младежите, които изобщо не четат – от 30 на сто до 45 на сто.

Задълбочава се отчуждението от съвременната българска литература – само 7 на сто от нашите сънародници предпочитат книги на родни автори, докато 42% проявяват интерес към творбите на съвременни чужди писатели.

Ето и резултатите от националното социологическо изследване направено от агенция „АССА – М“. Изследвани са две извадки – представителна с обем около 1100 души и извадка от 950 души, които четат:

◆ „Четете ли художествена литература?“ – често правят това 22%, а на 27% това им се случва по-рядко. От другата страна има около 50%, които откровено не четат. Естествено, при съпоставяне с образователна степен се вижда, че висшистите четат най-много, но и при тях 20% изобщо не четат. Жените четат повече.

◆ „Българска или чуждестранна литература предпочитате?“ – Съвременна литература предпочитат около 50%, срещу класика – около 44%. В рамките на съвременната литература съотношението

българска – чуждестранна е 7 към 42%, а в рамките на класическата литература съотношението българска – световна класика е 19 към 25%. Само 17% (от четящите) четат редовно поезия.

♦ „Фактори по избор на книга за четене“ – тематиката е най-важна (100%, т. е. винаги на първо място се гледа каква е тематиката на книгата). На второ място е името на автора и препоръката от приятел или близък човек. На трето място е препоръката от продавач. Преводачът, рекламата, някакви обявени награди, получени от автора или книгата, името на издателството – всичко това е с много по-нисък рейтинг при избор на заглавие. Не са купували книга през последната година 70% от цялото население и 30% от четящите. Факторите при избор на книга за купуване са горе-долу сходни с тези при избор на книга за четене, като тук обаче напред изскачат цената и дизайна, полиграфията на книгата, как изглежда тя.

Интересен беше и рейтингът на най-четените автори: първата позиция е на Паулу Коелю, на второ място са Даниел Стийл, Артур Хейли и Христо Калчев. В групата на трета позиция са Джон Гришам, Ернст Мулдашев, Стивън Кинг, Джеймс Хардли Чейс, Димитър Талев и Иван Вазов, а в четвъртата – Александър Дюма, Дейвид Балдачи, Димитър Димов и Николай Хайтов.

От всичките тези социологически изследвания и наблюдения на специалистите може да се направи изводът, че ниската платежоспособност на българите е основната трудност пред издателския бизнес. Сега се издават много повече заглавия, но в драстично по-малки тиражи, което е един от факторите, осъбяващи книгите. От друга страна, маркетингът е почти невъзможен в нашите условия. Най-често се издава по интуиция и затова почти винаги се допускат грешки (или недостига тиражът, или пък остават книги). Рекламата, поне във вида, в който съществува у нас, влияе много слабо върху четенето и предлагането.

Равносметката от изминалия панаир е, че въпреки финансовите затруднения на съвременния българин, потопил се веднъж в магията на това събитие, той си тръгва оттам с книжка в ръка... Иначе казано, излиза, че усилията на всички, които участваха било то пряко или косвено в подготовката и реализацията на Коледния панаир на книгата – не са били напразни!

ОЧАКВАНИЯ, НАДЕЖДИ И РАЗОЧАРОВАНИЯ НА ЧИТАТЕЛИТЕ

Иван Охридски

1.

15–19 декември са дните на тазгодишния традиционен Коледен панаир на книгата. На седмия етаж в НДК са щандовете на повечето български издателства. В ранния петъчен следобед плътния поток посетители е доказателство за големия читателски интерес. Радваща е суетнята и нетърпението на хората да докоснат новите книги.

Естествен е интересът към продукцията на по-известните издателства.

Щандът на издателство „Захарий Стоянов“ е забележимо по-голям от съседните. Веднага правят впечатление чудесно оформените корици на изложените книги. В тематичните поредици „Българска класика“ и „Съвременна българска поезия“ са представени утвърдени имена в родната ни литература: Христо Ботев, Иван Вазов, Димчо Дебелянов, Гео Милев, Антон Дончев, Елисавета Багряна, Георги Константинов, Евтим Евтимов. Библиотека „Шедьовър“ е посветена на световната литературна класика и представя всички съчинения на Уилям Шекспир. От поредицата „Философия и човек“ са представени Аристотел и Шопенхауер. Разнообразието на тематични насочености е постигнато с поредиците „Митология и културна атропология“, „Езотерика“. „Божествен дух“ е представена с Гьоте и Джовани Бокачо. Възклицанията на възхита от библиофилското оформление на повечето тонове обединяват посетителите. Каталогът на издателство „Захарий Стоянов“ също е

впечатляващ, тъй като обхваща годините 2003 – 2007 г. и не само представя издадените заглавия, но обещава и бъдещи незабравими духовни преживявания. Оправдан е коментарът, който прави не много възрастен посетител на щанда, че въпреки разпада на държавата ни, издателството се стреми да съхрани блясъка на българската литературна и културна слава.

На щанда на издателство „Гуторанов и син“ мъж и жена се радват на първия роман на Херман Хесе „Петър Камен – цинд“, („Най-после на български“, казва мъжът). Не подминават и ново издание на „Седемте велики тайни на „космоса“, „Шамбала“ и „Отворените врати на Николай Ръорих. („Велик художник“ и „Велик философ“ – допълват се възхитени двамата.

Попадам на малкия щанд на издателство „Парадокс“. Двама сравнително млади мъже коментират разпадено, че поредицата „Америка ХХ век“ е страхотна с „Бродягите на Драхма“ („Човече, това е от Джек Керуак“, а другият го допълва: „Страхотно! И Труман Капоти“).

Издателска къща „Прозорец“ се представя с великолепно оформена „Колекция Кастанеда“ и Фелипе Фернандес-Арместо. Книгите му „Цивилизациите“, „Две Америки“ и особено томът „Хилядолетието“ – преведен на 39 езика са магнит за разнородна група хора. Китайската литература е представена с книгата „Дъщерите на лечителя“ от Ейми Тан с впечатляващото уточнение „Бестселър на „Ню Йорк Таймс“.

От презентациите днес избирам „Писма до България“ от проф. Марко Семов на Изд. къща „Хермес“. Намирам щанда без особено усилие, защото е обсаден от внушителна група любители, на книгата. Интересите им са доста разнородни. До почитател на криминалните романи на Александра Маринина и Татяна Полякова достолепна дама разглежда „Имението“ на Барбара Делински. Латиноамериканската литература е представена със заглавия на Карлос Фуентес, Марио Варгас Льоса и Луис Сепулведа. Издателство „Хермес“ демонстрира интереса си към истински стойностна литература, като представя няколко произведения на Марко Семов. („Цената“,

„Глобализацията и националната съдба“). Купувам „Писма до България“ и я разгръщам с любопитство, защото харесвам неговото отношение към националното самосъзнание, към достиженията на българската култура. Залата за презентации е пълна. След краткото представяне на автора и новата му книга, следват въпроси от публиката. На фона на поздравленията за позицията на проф. Семов по обществено значими въпроси като родолюбие и национално достойнство, изказването на една жена, която настояваше, че народът трябва да понесе всичко заради „грешните години на комунизъмът“ предизвика нескрито възмущение сред присъстващите. „Народът ни може да се гордее с приноса си към световната култура, но за съжаление България винаги се е „ръководила от политици, а не от държавници“ – отговори достойния българин Марко Семов.

За съжаление, суматохата около следващата презентация „Между сянката и светлината“ на Силви Вартан помрачи празничното ми настроение. Жалко е, че много от посетителите я смятат за по-интересна от достойния радетел за възраждане на националния ни дух и гордост.

Вместо коментар за произведенията на стойностни български и чуждестранни автори и безпаричните почитатели на книгата, предпочитам да споделя надеждата си, че с работа и вяра в ново българско Възраждане ще оставим България достойна за гордостта на децата ни.... ..Писмата ми от България няма да са тъжни!

2.

Въпреки незавидното финансово състояние на по-голямата част от народа, пазарът на печатни издания е богат по отношение на заглавия и графично оформление.

„Какво чете българинът?“ – отговорите на този въпрос се различават от местоположението на търговския обект и какъв е читателят.

Книготърговец от известния книжен пазар на пл. „Славейков“ определя четири основни типа клиенти: **1. ценители** – търсят точно определена книга или такава от известен автор и в повечето случаи могат да си позволят цената. **2. високоинтелигентни читатели** – те са наясно с новите заглавия и нашумели автори. Интересуват се от специализирана литература, но не всички могат да си позволят покупката. Някои дават последните си пари за търсената книга. **3. „четящи клиенти“** – консултират се за автор и заглавие и повечето правят добър избор въпреки явни финансови притеснения. Във втория и третия тип книголюбители книжарят включва с определено съчувствие и хора, които с благоговение разгръщат ценностни книги, но ги оставят със съжаление, защото явно не могат да си позволят покупка над 2–3 лв. **4. купувачите** повече се интересуват от полезността на книгата (кулинарни рецепти, здравна насоченост и др.) и цената ѝ.

Преимуществено се търсят нашумели книги от известни автори, както чужди така и български: „Хилядолетието“ от Фелипе Фернандес-Арместо на изд. къща „Прозорец“; „Големите и мъртвите“ от Норман Мейлър на издателство „Абагар“; някои заглавия от поредицата „Средновековни загадки“ от Пол Дохърти на издателство „Еднорог“, книга на историческа и езотерична тематика. Има интерес към криминалните романи на Александра Маринина, например „Смърт и малко любов“ и на Татяна Полякова – „Невинни няма“.

От българските автори търсени са книгите на Николай Хайтов „През сито и решето“, Богомил Нонев „Сняг над годините“, тритомникът на Симеон Радев „Строителите на съвременна България“, книгите на Тошо Тошев и на Петър Волгин. От авторите на поезия са търсени Георги Господинов и Иван Гранитски. Обект на читателския интерес са енциклопедичните издания и речниците. Търсенето на детската литература говори за стремежа на родителите за възпитат у децата си интерес към книгата.

В заключение книжарят от пл. Славейков“ обобщава, че има спад в търговията с книги, но той се дължи главно на недостатъчните финансови ресурси с които разполага българинът.

Друго място за книгоразпространение логично се оказва Коледният панаир на книгата в НДК. Подборът на анкетиранияте щандове съобрази с разнообразието на тематика и автори, чиито книги предлагат по-известни български издателства. Представителите на издателство „Просвета“ споделиха, че има интерес към атласите по природна география и анатомия и специализираните издания – „Кратка история на изкуството“ от Димитър Димитров и „Изкуството на 20-ти век – съдбата на авангарда“, както и към книгата на Едмунд Якоби „50 класици философи“.

На щанда на издателство „Труд“ отчитат интерес към книгите от поредицата световна класика – „Смърт и компас“ на Хорхе Луис Борхес, а от българските автори – Тошо Тошев и Димитър Иванов. Купуват се и речници. Разочароваща е липсата на интерес към произведенията на Александър Дюма, оформени в поредицата „Мария-Антоанета“. Мнението на представителите на издателството е, че ако се вземе предвид определянето на посетителите като хора с интерес към книгата, то явно причината за слабите продажби е финансово.

На въпроса какви книги търси българския читател, от издателство „Захарий Стоянов“ споделят, че има интерес към българските писатели и поети представени в поредиците „Българска класика“ и „Съвременна българска проза“. От последната се купуват „Алилуя“ на Виктор Пасков, „Разкази за четене при безсъница“ на Кольо Георгиев, „Страх“ на Тошо Тошев, „Шпионажът като занаят“ от Тодор Бояджев. От съвременните български поети предпочитани са стихосбирките на Евтим Евтимов („Причастие за влюбени“), Георги Константинов („Лявата ръка на бога“) и Любомир Левчев („Гладиатор с меч от здрач“).

От чуждата литература, обект на читателския интерес е поредицата от произведения на Шекспир и философските съчинения на Фридрих Ницше. Представителите на издателство „Захарий Стоянов“ също отбелязват финансовата причина българинът да не купува повечето от книгите, които са предизвикали читателската му любознателност.

Колкото до търсенето на вестници и списания решавам да получа информация от разположени на

различни места по отношение на посещаемост павилиони за вестници. Като случай, общ за търговията с книги и вестници, избирам щанд в сградата на квартален супермаркет. Тук отговорът на въпроса „Какво четете българина?“ е, че от книгите предимно езотерична литература; интересът към списанията е разпръснат поради голямо им разнообразие, като се очертава предпочитание към специализираните издания („Наш дом“, „Домът“, „Мофа“), а колкото до пресата забележимо е спаднал интересът към в-к „Монитор“, предпочитан е по-евтиния му вариант „Виж“. Обобщаващото мнение на търговеца е:

„Народът обедня до толкова, че за някои е проблем да отделят стотинки за вестник“.

Не по-различно е мнението и на други търговци на вестници и списания, чиито павилиони са дори на по-оживени места.

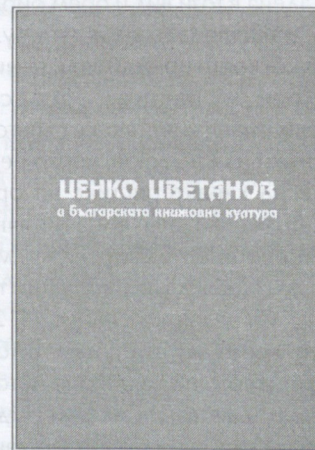
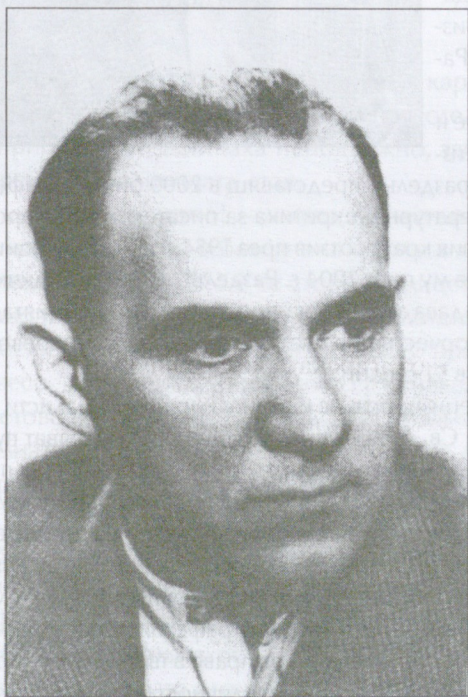
Тревожна и тъжна е крайната констатация от анкетата, че има спад в продажбите на книги, вестници и списания, като основната причина е незавидното, меко казано, финансово положение на българина.

Авторите са студенти от магистърска програма „Масови комуникации и журналистика“ във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“

Сборникът „Ценко Цветанов и българската книжовна култура“

съдържа материалите от проведената Национална научна конференция, посветена на 100-годишнината от рождението му. Съставителят доц. Мария Младенова е включила повече от 25 доклада и документални материали, представени на този форум. Както изтъква проф. Елка Константинова, Ценко Цветанов Тодоров е културен деятел с безспорни заслуги в областта на библиотекознанието и библиографските науки, в областта на образованието, но той е незаслужено забравен детски писател, автор на 33 отделни книги с разкази, приказки, легенди, импресии, стихове, поговорки, научнопопулярни четива... Затова делото на този неуморим труженик на науката и литературата е привлякло вниманието на толкова авторитетни изследователи от различни поколения, които очертават неговия огромен принос, основополагащото му дело като библиотековед, библиограф и книговед.

Това изпъква в изследванията на такива сериозни учени като проф. Ани Гергова, доц. Донка Правдомирова, проф. Марин Ковачев, доц. Петър Парижков, проф. Веселин Трайков, ст.н.с. Цветанка Панчева, ст.н.с. Цветана Стайкова, на редица специалисти, които задълбочено са очертали приносите на едно голямо дело. Откроява се и спомена на сина на именития юбиляр Павел Цветанов. Книгата е издадена от Издателство „WINI – 1837“, София, 2004 г. Предназначена е за студенти, преподаватели, както и най-широк кръг читатели.

